

Экспанаты расказваюць

30 лістапада народнаму пісьменніку Беларусі М.Ц. Лынькову споўніцца 125 гадоў з дня нараджэння. 3 28 кастрычніка 1978 года ў Крынкаўскай сярэдняй школе імя М.Ц. Лынькова дзейнічае музей пісьменніка-земляка. Сярод яго экспанатаў ёсць цікавыя рэчы, якія звязаны з жыццёвым і творчым шляхам Міхася Ціханавіча. Менавіта аб іх мне хочацца расказаць.

ПАРТРЭТ М.Ц. ЛЫНЬКОВА. АУТАР – САМАДЗЕЙНЫ ВІЦЕБСКІ МАСТАК ПАВЕЛ МІКАЛАЕВІЧ БАРАНАЎ

Партрэт М.Ц. Лынькова.

Зімой 1932 года Міхась Ціханавіч Лынькоў прыехаў у Віцебск, каб напісаць нарыс пра паўсядзённыя

пабудавана ад Віцебска да Жлобіна і афіцыйна называлася Віцебска-Жлобінскай веткай Рыга-Арлоўскай чыгункі. Жылі ў казарме паміж станцыяй Магілёў і Лотва. Зімой 1907 года бацьку «па службе пудзі» перавялі на новае месца працы, кіламетраў за сотню ад казармы. Ехалі ў таварным вагоне, дзе размешчана была і ўся гападарка. У куточку мычэла карова, часам узнімаў адчайны брэх цюцік. Дзеці ж адчувалі сябе на сёмым небе. Што ні хвіліна, то новыя краявіды. Праязджалі і праз невялікія гарады.

Новым месцам жыцця сям'і Лыньковых стала чыгуначная будка на 230-й вярсеце паміж 16-м раз'ездам і станцыяй Рагачоў. Гэта была стандартная чыгуначная будыніна памерам прыблізна метраў шэсць на шэсць. Былі ў ёй тры акны – адно проста на чыгунку і два ўздоўж яе, у розныя бакі. А яшчэ два маленькія акенцы, спе-

цыяльна для таго, каб назіраць з іх за чыгункай у абодвух напрамках.

Макет чыгуначнай будкі №230.

Пасярэдзіне хаты стаяла руская печка. Каб надаць памішканню хоць трохі прытульнага жыллёвага выгляду, паміж ёю і задняй сцяной, у якой былі дзверы, паставілі шалёвачную перагародку. Яна ператварала ўсю запечную частку памішкання ў нешта падобнае на спальню. Там стаялі суцэльныя нары-палаці, дзе спалі дзеці пад незайдзенымі саматканымі дзяржукімі. Быў у хаце і самаробны ложак, які амаль не выкарыстоўваўся па прызначэнні, а быў параднай мэбляй. Стаялі скрыні, адна чорная, пафарбаваная, для адзення і бялізны, другая ў сенцах для мукі, крупы, хлеба і іншых прадуктаў. У чорнай скрыні мелася запаветная шуфляда, дзе захоўваліся дзве падвянечныя свечкі бацькоў, два сярэбраныя шлюбныя пярсцёнкі, наварстак, ножны, маток нітак, кавалачак воску і ўсялякая драбязя, пакарпацца ў якой Міхась быў вялікі аматар. Перад Вялікай Айчыннай вайной у хаце з'явілася ручная швейная машына «Зінгер», купленая ў растрэміноўку. Алена Емельянаўна ўмела кроіць і шыць вясковыя сукенкі і блузкі. Яна не толькі абшывала сям'ю, але і шыла іншым за пэўную плату.

Макет чыгуначнай будкі №230 зроблены для музея Віцебскімі мастацкімі майстэрнямі па фотаздымках, якія зрабіў Міхась Ціханавіч Лынькоў 18 жніўня 1951 года, калі наведваў родныя мясціны.

ФОТАЗДЫМКИ ПРЫЕЗДУ МІХАСЯ ЦІХАНАВІЧА ЛЫНЬКОВА 19 МАЯ 1961 ГОДА У КРЫНКІ

Кожны фотаздымак – жывая гісторыя. Школа з некалькіх драўляных будынкаў, а сярод вучняў, усміхаючыся, сядзіць Міхась Ціханавіч. Вось ён падыходзіць да імпразаваанай трыбуны – і над плочай чуецца яго нягучны хрыплаваты голас. А тут вучаніца 7 класа Лідзія Дойлідэва павязвае чырвоны гальштук пісьменніку-земляку. На гэтым Лынькоў падпісвае кнігу «Міколка-паравоз» Тамары Кунцэвіч. А на яшчэ адным пісьменнік-зіямак у двары школы з вучнямі Фядосавым, Мігаевым, Драздовым і Красоўскім.

Фотаздымкі сустрэчы М.Ц. Лынькова з вучнямі і настаўнікамі Крынкаўскай сярэдняй школы перадалі ў музей Давід Рыгоравіч Сімановіч, Сяргей Сліжыкаў, Лідзія Дойлідэва, Ала Германова.

КАРАЛІ СА СЛАНОВАЙ КОСЦІ, ПРывезеныя М.Ц. ЛЫНЬКОВЫМ З ІНДЫ

У 1956 ГОДЗЕ

У студзені 1956 года М.Ц. Лынькоў у складзе беларускай урадавай дэлегацыі ездзіў у Індыю для ўдзелу ў канферэнцыі ЮНЕСКА. Тут найбольш плённа правяліся зношэнні Міхася Ціханавіча спалучаць абавязкі дэлегата з практычнай магчымасцю прапагандаваць беларускую літаратуру і мастацтва, што спрыяла дружбе

народу. У выніку паездкі з'явіўся адзін з лепшых узораў лынькоўскай публіцыстыкі – нарыс «Пад сонцам Індыі» (1957). У гэтым нарысе ёсць гумарыстычныя эпизоды. У час прагулкі на сланах мэр горада Бенарэса прапанаваў гасцяма неверагодную забаву: паліванне на тыграў джунгляў. Гаспадар расхваляў прыгажосць палівання на сланах, засады на дрэвах. Але беларускія дэлегаты як адзін адмовіліся, тлумачыць адказ сваёй сарамлівацю і любоўю да жывёл. Сапраўднай жа прычынай была празаяная думка, як бы з паліяўнічых самім не стаць здабывай тыгра.

ПРОСТАЯ МОВА

Янка Скрыган (пасля сустрэчы з Лыньковым, вярнуўшыся з Індыі):

«Ужо дома я беражліва выняў з партфеля сувеніры, без якіх Лынькоў не мог мяне адпусціць: індыйскую цыгарэтніцу і асадку. Цыгарэтніца была зроблена з сандалавага дрэва, яна і да гэтага часу вылучае нейкі бальзамічны пах, міжволі рысуючы ва ўяўленні вобразы далёкай, але нечым мілай і спакуслівай Індыі».

Падчас прыезду М.Ц. Лынькова ў Крынкі.

ПРОСТАЯ МОВА

Лідзія Уладзіміраўна Дойлідэва:

«Сустрэча з Міхасём Ціханавічам, да якой рыхтавалася школа, чакалася з неярпеннем. Цікава было ўбачыць вядомага пісьменніка, пачуць яго расказ, распяцаць, адкуль прыйшлі ў яго творы героі, аб чым збіраецца пісаць у дальнейшым.

Шмат спраў было ў нас у тая маяйскія дні: афармлялі выставку з твораў Лынькова, інсцэніравалі яго апавяданні, вучылі на памяць любімыя ўрывкі з рамана «Векапомныя дні», апавядання «Астап».

Атрымана тэлеграма, у якой Міхась Ціханавіч назваў дату прыезду – 19 мая.

Хвалюючым быў гэты дзень. Святочная абстаноўка ў школе. І мы ў белых фартушках з вялікімі букетамі кветак з неярпеннем чакалі прыходу цягніка.

Пісьменніка бачым упершыню, але такім знаёмым здаецца нам яго твар, усмешка. Такімі ж па-сяброўску добрымі вачыма, як і са старонак падручніка па беларускай літаратуры, ён глядзіць на нас, распяцае аб школе, вучобе.

Незабыўная для мяне гэта сустрэча і таму, што савет піянерскай дружны даручыў мне важнае заданне – павязаць чырвоны гальштук дарогаму земляку, які стаў ганаровым піянерам нашай дружны імя Героя Савецкага Саюза М.В. Акцябрскай, і ўручыць сувеніры, зробленыя школьнікамі на памяць аб прыездзе ў Крынкаўскую школу. Кніжку «Міколка-паравоз» з аўтографам берагу як самы дарагі ўспамін сустрэчы».

будні лётчыкаў адной з авіяцыйных эскадрыляў, якой у той час камандаваў Б. Туржанскі. Павел Мікалаевіч Баранаў быў рэдактарам насценнай газеты «Узлёт». Міхась Ціханавіч захацеў пазнаёміцца з яе матэрыяламі. З цікавасцю праглядаў асобныя нумары, а калі даведаўся, што Павел Мікалаевіч малое, папрасіў зрабіць некалькі ілюстрацый, чатыры з іх былі змешчаны ў першых нумарах «ЛіМа» за 1932 год. Нарыс усім лётчыкам спадабаўся. Ён паказаў пачатак сяброўству Паўла Мікалаевіча і Міхася Ціханавіча.

Лынькоў прабыў у Віцебску з тыдзень. А затым Павел Мікалаевіч і Міхась Ціханавіч перапісаліся, пры магчымасці наведваліся адзін да аднаго. Апошняе пісьмо Павел Мікалаевіч атрымаў ад Лынькова 18 ліпеня 1975 года.

ПРОСТАЯ МОВА

Павел Баранаў:

«Углядаюся ў воблік дарагога чалавека, прыгадваю сустрэчы з ім і з радасцю для сябе знааю, што такія людзі назаўсёды застаюцца з намі. І памяць аб іх жыве не толькі ў творах, якія яны падарылі мільёнам чытачоў, а і сэрцы тых, хто ведаў іх асабіста».

Партрэт напісаны Баранавым у 1974 годзе, дэманстравалі ў Берліне на Сусветным фестывалі мастацтваў. Пасля смерці М.Ц. Лынькова Павел Мікалаевіч падарыў партрэт жонцы пісьменніка Соф'і Захараўне Лыньковай. 28 кастрычніка 1978 года яна падчас адкрыцця музея перадала яго школе.

МАКЕТ ЧЫГУНАЧНАЙ БУДКІ №230

Пасля японскай вайны бацькі М.Ц. Лынькова пераехалі на працу на чыгунку, якая была толькі што

хлеб за 50 кіламетраў. Не без яго дапамогі з'явілася і электрастанцыя ў райцэнтры.

На сустрэчах выбаршчыкі прасілі Міхася Ціханавіча прачытаць што-небудзь са сваіх твораў. Часцей ён чытаў апавяданне «Дзед Аўсей і Палашка».

Дакументы перадала ў музей жонка Міхася Ціханавіча Соф'я Захараўна Лынькова.

ПРЫБОР ДЛЯ ГАЛЕННЯ, ПРывезеныя М.Ц. ЛЫНЬКОВЫМ СА ЗЛУЧАНЫХ ШТАТАЎ АМЕРЫКІ

У жывіцы Міхася Ціханавіча быў перыяд, калі ён прывязваў сябе нялёгкай, амаль па-франтавому суровай дыпламатычнай працы. Некалькі гадоў запар у складзе беларускай дэлегацыі скіроўваўся за акіяны ў Нью-Ёрк для ўдзелу ў рабоце сесіі Генеральнай Асамблеі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Сярод прывезеных рэчаў была куртка (знаходзіцца ў нашым музеі), матор для лодкі, бо слыў на Нарачы зярдлым рыбаком, прыбор для галення і іншыя.

ПРОСТАЯ МОВА

Соф'я Захараўна Лынькова:

«Міхась Ціханавіч карыстаўся гэтым прыборам кожны дзень, сачыў за сваім знешнім выглядам і не дазваляў сабе быць няголеным. І нават калі ў продажы з'явіліся электрычныя прыборы для галення, ён карыстаўся гэтым».

Прыбор перадала ў музей унучка Міхася Ціханавіча Ірына Энгелеўна Ратнікава ў 2014 годзе.

НАТАЛІЯ СУДАРЫКАВА, настаўніца беларускай мовы і літаратуры Крынкаўскай сярэдняй школы імя М.Ц. Лынькова.